

DOI 10.31558/2307-2318.2022.1.1

УДК 338.48-61 (477.44) (045)

JEL: O 13, O 31, Q 26

Власенко І.В.

доктор економічних наук, професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ

ORCID 0000-0002-3909-1179

vlaskenkoivol@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ ТА ЇЇ ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА НА ВІННИЧЧИНІ

В статті розглянуто динаміку кількості туристів в Україні за видами туризму та визначено основні тенденції, які стимулюють розвиток туризму. Систематизовано використання подієвих ресурсів для підсилення функцій туризму та розглянуто специфічні характеристики подієвого туризму. Дана характеристика основних туристичних заходів, що проводяться у Вінницькому регіоні. Визначено основні стратегічні проблеми, які стримують успішний розвиток туризму у Вінницькій області

Ключові слова: туризм; туристичні потоки; туристично-рекреаційні ресурси; подієвий туризм; подієві ресурси; функції туризму

Рис. - 2, Табл. - 1, Літ. - 8.

Vlasenko I.

Doctor of Economics, Professor of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant
Affairs of Vinnytsia Trade and Economic Institute of DTEU

FEATURES OF EVENT TOURISM AND ITS INNOVATIVE COMPONENT IN VINNITSA REGION

The article considers the dynamics of the number of tourists in Ukraine by type of tourism and identifies the main trends that stimulate the development of tourism. The use of event resources to strengthen the functions of tourism is systematized and the specific characteristics of event tourism are considered. The characteristic of the basic tourist actions which are spent in the Vinnytsia region is given. The main strategic problems that hinder the successful development of tourism in Vinnytsia region are identified

Key words: tourism; tourist flows; tourist and recreational resources; event tourism; event resources; functions of tourism

Fig. - 2, Table. - 1, Ref. - 8.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямків розвитку економіки багатьох країн світу, в тому числі і України є туристична галузь. Протягом останніх десятиріч світовий туризм активно розвивається, здобуваючи собі статус однієї з найшвидше зростаючих галузей економіки. Саме туризм забезпечує велику кількість додаткових робочих місць у багатьох галузях народного господарства тим самим сприяючи підвищенню рівня життя населення. Високий мультиплікативний ефект туризму стимулює розвиток 48 галузей економіки України. Багато країн має основні

надходження до бюджету саме від туристичної діяльності. Значною є частка внеску від подієвого туризму до регіональних бюджетів. Цей сектор туристичної галузі не потребує обов'язкового використання туристично-рекреаційних ресурсів. У світі налічується кілька десятків міст, які спеціалізуються на подієвій економіці й функціонують на доходи від неї [1]. Розвиток подієвого туризму в Україні є актуальним напрямом не лише як спосіб наповнення бюджетів регіонів, але й як стимул розвитку місцевої інфраструктури. За цих умов актуальним є дослідження сутності подієвого туризму в контексті функціонування туристичної галузі України.

Аналіз останніх досліджень і результатів. Розвиток подієвого туризму, його проблеми та перспективи розглядались в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, в роботі Топева Р. І. розглядається вплив подієвого туризму на розвиток економіки Болгарії [2]. Роль подієвого туризму в освоєнні культурно-освітнього простору Прикарпаття розкрито в праці Червінського А. [3]. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму в Україні розглянуто в роботі Паньків Н.Є., Мороз В.Р. [4] а також Олійник В.В., Шикіна О.В. [5]. Про стан і тенденції розвитку івент-менеджменту в Україні пишуть у своїй статті Хитрова О.А., Харитоновна Ю.Ю. [6]. Нейроекономічний підхід щодо розвитку івент-туристичної діяльності розглянуто в статті Наумік К. Г. та Вовк К. М. [7]. Проте подієвий туризм на сьогоднішній день розвивається швидкими темпами. Окрім того, кожний регіон має свої особливості та передумови його розвитку. Тому дослідження особливостей подієвого туризму в окремих регіонах України, проблем та перспектив його розвитку сприятимуть успішному подоланню перешкод та сприятимуть оздоровленню економіки регіону та держави в цілому.

Формулювання цілей статті. Метою написання даної статті було визначити роль, особливості та перспективи розвитку подієвого туризму у Вінницькому регіоні.

Виклад основного матеріалу. Згідно показників Всесвітньої туристичної організації у 2019 році в світі було здійснено 1,5 мільярда туристичних прибуттів, що на 4% перевищує показники 2018 року. Таке збільшення відбувалося у багатьох регіонах. У 2020 році передбачалося приблизно таке ж зростання, як і у 2019 - 3-4%. Але у зв'язку з поширенням у світі коронавірусу COVID-19 багато країн закрили кордони, відмінили авіа- й транспортне сполучення і ввели суворі обмежувальні заходи.

В Україні існують усі передумови для розвитку туристичної сфери. Туристичний потенціал нашої країни на сьогодні розкрито не повною мірою, про що свідчить досить низька частка туристичної галузі в структурі ВВП країни. За оцінками Всесвітнього економічного форуму, в 2017 році Україна очолила рейтинг країн з найменшою часткою туристичної індустрії у ВВП – лише 1,4% [4]. У 2017 році обсяг створеної у туризмі доданої вартості склав 1,3 млрд доларів, що є одним з найнижчих показників у Європі. Але вже у 2018 році частка туристичної галузі в структурі ВВП України зросла і становила 5,4% (184,2 мільярди гривень).

Протягом 2016-2020 років загальна кількість туристів в Україні змінювалась нерівномірно. Значне зростання відбулося у 2019 році – до 6132 тисяч осіб, що на 140 % більше порівняно з 2016 роком. (табл. 1). Проте, вже у 2020 році відмічається значне падіння цього показника (до 2360 тис або майже на 7,5 % порівняно з 2016 роком і на 61,5% у порівнянні з 2019 роком), що зумовлено спалахом пандемії COVID-19 та введенням у зв'язку з цим обмежувальних заходів в Україні та і майже в усьому світі.

Таблиця 1 – Динаміка кількості туристів в Україні за видами туризму (тис.)

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Усього	2550	2806	4557	6132	2360
в'їзних туристів	35	39	76	87	12
виїзних туристів	2061	2290	4024	5525	2126
внутрішніх туристів	454	477	457	520	222

Джерело: Складено на основі [8].

Зниження кількості туристів відмічається у 2020 році за всіма видами туризму. Протягом досліджуваного періоду переважна більшість туристів становили виїзні туристи – громадяни України, які виїжджали за кордон. Їх кількість поступово збільшувалась з кожним роком і досягла максимального показника у 2019 році – 5525 тисяч осіб. Проте, у 2020 році цей показник скоротився на 61,5 %.

Кількість в'їзних (іноземних) туристів протягом 2016-2019 років також зростала, хоча цей показник найменший серед усіх видів туризму. Найбільша кількість іноземних туристів, які відвідали Україну спостерігалась у 2019 році – 87 тисяч осіб, а у 2020 році цей показник скоротився більш як в 4 рази і склав 12 тисяч.

Одним із пріоритетних завдань туристичної галузі є розвиток саме внутрішнього туризму. Проте, кількість туристів, що подорожують Україною зростає не такими швидкими темпами. Так, у 2016 році кількість внутрішніх туристів була 454 тисячі осіб, а у 2019 склала 520 тисяч, тобто відмічається зростання на 14,5%. Однак, у 2020 році цей показник скоротився більш як вдвічі (з 454 тисяч осіб у 2016 році до 222 тисячі у 2020 році).

Протягом останніх років можна виділити наступні тенденції, які стимулюють розвиток туризму:

- бажання туристів отримати місцевий досвід - познайомитися з культурою та традиціями, місцевою кухнею, тощо;
- збільшення кількості подорожей з метою відвідування певної події: спортивних змагань, музичного концерту чи фестивалю, тощо [5].

На сьогодні визначені такі функції туризму: рекреаційна, культурна, економічна, просвітницька, гуманітарна, екологічна, виховна, релігійна, соціальна.

- Науковці вважають основними функціями традиційного туризму економічну, соціальну, гуманітарну, екологічну рекреаційну.

Функціями подієвого туризму є: економічна, пізнавальна, рекреаційна, дозвілєва і розважальна, зазначаючи, що останні три функції носять суб'єктивний характер. Але комплексність подієвого туризму відображає більш широкий спектр функцій, реалізація яких має тісний взаємозв'язок з іншими видами туризму [6]. Стандартна організація турів включає в себе використання ресурсів: кадрові, організаційно-управлінські, інфраструктурні, природні, інформаційні, культурні.

Для забезпечення туру використовують не тільки базову туристичну інфраструктуру (розміщення, харчування, транспорт), але і спеціалізовану, залежно від виду туризму.

Перевагою подієвого туризму є використання потенціалу події не тільки як додаткового ресурсу, але і як підсилювача певної функції туризму (рис.1).

Подієвий туризм через підсилення основних функцій туризму стимулює розвиток інших напрямків туристичної галузі. Зміст організованої події є ключовим для реалізації вищезазначених функцій. Це універсальний засіб формування і координації туристичних потоків до запланованого місця призначення, з одного боку, і створення мікросередовища приймаючої сторони – з іншого. Місцеві жителі є також споживачами цієї туристичної послуги. Таким чином, комплекс заходів певного змісту сприяє формуванню і закріпленню психологічного клімату території проведення. Вагомим фактором є готовність мешканців місця проведення до певної події. Отже, до перерахованих функцій туризму слід додати психологічну функцію. Ця функція підсилюється через контент заходів подієвого туризму і не пов'язана з рекреацією.

Функції туризму	Підсилення значущості функції	Засоби підсилення	Приклад
Економічна	сприяння зайнятості населення	організація мегазаходів	чемпіонати світу з футболу, Олімпійські Ігри, Економічні форуми
Соціальна	проведення наукових конференцій, культурно-історичних свят, організація тематичних тижнів	створення заходів, що є візитівкою регіону	карнавали, фестивалі, конференції, форуми
Екологічна	направлення туристичних потоків у певні регіони, з метою відновлення тих областей, які цього потребують найбільше	організація щорічних заходів на іншій території цього ж регіону	етносвята, ярмарки
Гуманітарна	створення наукових, культурних містечок, проведення вистав у масштабі міста	тематичні заходи	організація мегавистави або наукової конференції в масштабах міста на регіональному та міжнародному рівнях
Рекреацій	створення умов для відновлення психо-емоційного та фізичного стану, комплекс заходів, що стимулюють здоровий спосіб життя	демонстрація здорового способу життя, створення дискусійних майданчиків	веломарафони, спортивні флешмоби, відкриті лекції

Рисунок 1- Використання подієвих ресурсів для підсилення функцій туризму

Організовану подію можна розглядати як штучний інформаційний потік, який спрямований на споживача з певною метою. Організація івенту – це спосіб подачі інформації від однієї групи до іншої. Отже, подієвий туризм сприяє підсиленню інформаційної функції. З позиції нейроекономічного підходу можна виділити ще одну функцію події – латентна функція [6]. Вона полягає у створенні специфічного інформаційного подразника з метою викликати певні емоційні реакції у споживача туристичної послуги. Таким чином, реалізація туристичного продукту в межах подієвого туризму має більш сильний психологічний вплив з боку емоційного закріплення позитивного чи негативного досвіду порівняно з іншими видами туризму.

Проведений аналіз дозволяє виділити специфічні показники, що характеризують подієвий туризм (рис.2).

Показник	Характеристика
Комплексність формування ринкових сегментів	споживачами послуг подієвого туризму є: - туристи, що прибули на подію; - мешканці території проведення заходу
Інтегрованість функцій туризму	підсилення функцій інших видів туризму через подію
Пролонгованість у часі	вплив організованого заходу сприяє закріпленню психологічного стану, що, у свою чергу, викликає потребу у відтворенні певного комплексу емоцій
Латентність	використання події як інформаційного подразника з метою формування потреби в потенційного споживача послуг подієвого туризму (марафони, флешмоби)

Рисунок 2- Специфічні характеристики подієвого туризму

Вінниця вже кілька років поспіль є одним з лідерів рейтингу найкомфортніших міст для життя в Україні. У 2019 році Вінницька міська рада, спираючись на Маркетингову стратегію міста Вінниці та розуміючи важливість і перспективи розвитку туризму в місті, створила департамент маркетингу міста та туризму. Видатки на реалізацію Програми розвитку туризму було збільшено у 5 разів. Обсяг туристичного збору у 2019 році склав 2 050 458 грн., що в 6 разів більше, ніж у 2018 р. Хоча у 2019 році у Вінниці нараховувалось 43 готелі та хостели все ж таки існує необхідність збільшення кількості закладів тимчасового розміщення.

Зростання популярності Вінниці як туристичного центру характеризується також кількістю відвідувачів місцевих музеїв. Із 2016 року їх кількість постійно зростає. У липні 2019 року у Вінниці вперше проведено дослідження туристичної привабливості міста, за даними якого індекс туристичної привабливості міста склав 4,13 балів з 5. Цей показник туристичної привабливості Вінниця отримала завдяки високим оцінкам атрибутів міста його відвідувачами, серед яких задоволення музеями та галереями,

рівень обслуговування у локальних ресторанах та кафе, чистота та безпечність перебування у місті, доброзичливість та ввічливість містян. Відповідно до представлених даних можна підтвердити те, що туристична галузь міста Вінниці почала активно розвиватися.

Стрімко розвивається в регіоні і відіграє значну роль у формуванні туристичної привабливості міста подієвий туризм (event-туризм), присвячений висвітленню якої-небудь події. Подієвий туризм – перспективний напрямок розвитку туристичної привабливості Вінниччини. Подієвий туризм сьогодні набирає обертів не тільки в усьому світі, в Україні, але й у Вінницькій області. В усіх містах та районах області проводяться різноманітні фестивалі (культурні, музичні, гастрономічні, історичні тощо).

Протягом року у Вінниці та неподалік міста відбуваються різного роду заходи культурного, просвітницького, екологічного та спортивного характеру, зокрема різдвяний ярмарок, фестиваль вуличної їжі Vinnytsia FoodFest; Міжнародний фестиваль зимового лендарту «Міфогенез», відкриття світло-музичного фонтану Roshen; фестиваль писанок «Великоднє Диво», День і Ніч Європи, мотофестиваль «Загул», напівмарафон Vinnytsia Half Marathon, Міжнародний фестиваль імені П.І. Чайковського та Н.Ф. фон Мекк, Вікенд мандрівників. Вже традиційним для нашої області став open-air фестиваль «OPERAFEST-TULCHIN», який збирає під відкритим небом прихильників опери не лише з України, але й з далекого зарубіжжя. Привертають увагу туристів Міжнародний фестиваль «Острів Європа», мистецький вікенд «Ticket to the SUN», Фестиваль польової кухні імені Тараса Сича, Купальський пікнік, Фестиваль «БарRockКо», Культурно-мистецька резиденція «Над Богом», ДІЛИ екофест; Міжнародний ВІННИЦІЯНСЬКИЙ фестиваль комедійного та пародійного кіно, День міста Вінниці, Органний фестиваль «Музика в монастирських мурах». Цікавими за своїми програмами та виступами також є фольк-рок фестиваль «Млиноманія» та міжнародний фестиваль «Щедрик». Крім вище перелічених подієвих заходів привертають увагу туристів: Міжнародний джазовий фестиваль VINNYTSIA JAZZFEST, етнофестиваль родинної пісні «Мамина піч», національно-патріотичний фестиваль козацької традиційної культури «Батозька битва» та багато подібних, що вже мають статус традиційних. Багато туристів відвідують Дні Європейської спадщини; Smile Fest, Всеукраїнський фестиваль військово-історичної реконструкції «Вінниця – столиця УНР», Contemporary Music Days in Vinnytsia, Air ГогольFest; Міжнародний фестиваль саксофонної музики Vinnytsia Adolphe Sax Festival, Фестиваль вина «Боже Лле», відкриття ялинки в день святого Миколая та багато інших.

Цікавим і відносно новим заходом є лицарський турнір присвячений пам'яті Героя Небесної сотні Максима Шимка, що являється середньовічним фестивалем, а головним меседжем його проведення є важливість історичної реконструкції. В свою чергу, міжнародний етно-фестиваль звичаєвої культури «Живий вогонь», який вже 11 років поспіль проводиться у різних місцях області, є справжнім святом купальських звичаїв й традицій, української прадавньої та сучасної культури. Драг-рейсинг-шоу на аеродромі у м. Калинівка щороку збирає учасників змагань та глядачів з усієї України, а в останні роки все частіше відвідують цей захід ще й іноземні туристи. Гастрономічний фестиваль традиційних подільських страв «Диво з горнятка» (свято тиманівської каші), що проводиться в селі Тиманівка збирає навколо себе шанувальників подільських страв, виготовлених за унікальними старовинними рецептами. Щороку, традиційно в середині травня, у м. Вінниця відзначається День Європи, в якому приймають участь закордонні гості з міст-побратимів та партнерів з міжнародних організацій, а також з'їжджаються туристи з усієї України.

Розвиток туристичної індустрії потребує нестандартних підходів до вивчення економічної поведінки споживача туристичної послуги. У таких умовах ефективним є використання ресурсів подієвого туризму, оскільки шляхом організації заходу можна направляти, формувати і координувати туристичні потоки [6].

В розвитку туризму у Вінницькій області існує ряд стратегічних проблем:

- недостатній рівень якості обслуговування в туристичній сфері м. Вінниця;
- відсутність єдиних підходів до якості надання послуг та інфраструктури;
- велика плінність кадрів нижчої ланки;
- відсутня система підвищення кваліфікації кадрів;
- недостатній рівень комунікацій серед працівників туристичної сфери за окремими видами діяльності в туризмі;
- недостатній рівень комунікації між туристичним бізнесом та владою міста;
- професійна освіта мало адаптована до потреб туристичного ринку;
- низький рівень залучення до туристичної сфери малого бізнесу;
- складнощі з веденням туристичного й готельно-ресторанного бізнесу в умовах пандемії COVID-19;
- майже відсутні формалізовані галузеві об'єднання;
- відсутність територіального галузевого об'єднання;
- низька залученість інвесторів до туристичної сфери міста;
- недостатній рівень міжнародної співпраці в туризмі.

Подієвий туризм може бути складовою стратегії розвитку як на регіональному, так і на державному рівнях. Сутність подієвого туризму полягає в підсиленні основних функцій інших видів туризму [7]. Подія має вплив на емоційний стан людини пролонгований у часі. Подієвий туризм сприяє закріпленню психологічного стану туриста, що мотивує або демотивує на повернення до певної дестинації.

Висновки. Подієвий туризм є чинником впливу на розвиток території через організацію заходів. Результатами такого впливу можуть бути не тільки розвиток місцевої інфраструктури, створення бранда, але й формування певного психологічного клімату регіону. Сприйняття або несприйняття організованої події мешканцями приймаючої сторони визначає вектор розвитку території проведення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Travel and Tourism Economy. 2017. URL: <https://howmuch.net/articles/travel-tourism-economy-2017>.
2. Toneva P. I. Studying the impacts of event tourism on the host communities in Bulgaria. *Economic Processes Management: International Scientific E-Journal*. 2017. No 1. URL: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2017_1/epm2017_1_5.pdf.
3. Червінський А. Роль подієвого туризму в освоєнні культурно-освітнього простору Прикарпаття. *Гірська школа Українських Карпат*. 2016. № 14. С. 235–238.
4. Паньків Н.Є., Мороз В.Р. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму в Україні на прикладі розробленого івент-туру «Відкрий для себе покуття» [Електронний ресурс] *Науковий вісник НЛТУ України*. №5. 2018. С.78. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/suchasniy-stand-ta-perspektivi-rozvitkupodievogo-turizmu-v-ukrayini-na-prikladi-rozroblenogo-ivent-turu-vidkriy-dlya-sebepokuttya>
5. Олійник В.В., Шикіна О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму на території України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 12. С. 463.

6. Хитрова О.А., Харитонов Ю.Ю. Стан і тенденції розвитку івент-менеджменту в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2018. Вип. 30. С. 27–31.

7. Наумік К. Г., Вовк К. М. Нейроекономічний підхід щодо розвитку івент-туристичної діяльності. *Комунальне господарство міст*. 2017. No 12. С. 33–38.

8. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>

REFERENCES

1. The Travel and Tourism Economy. (2017). URL: <https://howmuch.net/articles/travel-tourism-economy-2017>.

2. Toneva P. I (2017). Studying the impacts of event tourism on the host communities in Bulgaria. *Economic Processes Management: International Scientific E-Journal*. No 1. URL: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2017_1/epm2017_1_5.pdf.

3. Chervinskyi A. (2016) Rol podiievoho turyzmu v osvoienni kulturno-osvitnoho prostoru Prykarpattia. *Hirskia shkola Ukrainskykh Karpat*. № 14. S. 235–238.

4. Pankiv N.Ie., Moroz V.R (2018). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku podiievoho turyzmu v Ukraini na prykladi rozroblenoho ivent-turu «Vidkryi dlia sebe pokuttia». *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. №5. S.78. URL: <https://cyberleninka.ru/article/view/suchasniy-stand-ta-perspektivi-rozvitkupodievogo-turizmu-v-ukrayini-na-prikladi-rozroblenogo-ivent-turu-vidkryi-dlya-sebepokuttya>

5. Oliinyk V.V., Shykina O.V (2016). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku podiievoho turyzmu na terytorii Ukrainy. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. Vyp. 12. S. 463.

6. Khytrova O.A., Kharytonova Yu.Iu (2018). Stan i tendentsii rozvytku ivent-menedzhmentu v Ukraini. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya : Ekonomika i menedzhment*. Vyp. 30. S. 27–31.

7. Naumik K. H., Vovk K. M (2017). Neiroekonomichnyi pidkhid shchodo rozvytku ivent-turyctychnoi diialnosti. *Komunalne hospodarstvo mist*. No 12. S. 33–38.

8. Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. URL: <http://ukrstat.gov.ua>